

la Selva.

PRON. MOD.: *káldəs d máləbélə* o *máləbéjə*, oït a Santa Coloma de Farners, Girona i Llagostera per Casac. i JCor.

DOC. ANT. *Calidis* a. 1185 (Kehr, *Papsturk.*, 515); ⁵ *Malavetula* a. 1225 (Alsius, 26; cf. Monsalvatje xvii, 20); *Caules de Malaveya* a. 1359 (*CoDoACA* xiii, 92); *Caules de Malaveya* S. xiv (*Crònica de Pere III*, Ed. Pagès, 179.54).

3) *Caldes de Boí*. Balneari i centre turístic de l'al-¹⁰ Vall de Boí.²

PRON. MOD.: *káldes*, oït a Barruera per Casac. i a Boí JCor. (1926, 1953).

4) *Caldes de Montbui*. Municipi del Vallès Occidental, al límit amb l'Oriental.³

PRON. MOD.: *káldəs* (de *mumbúj*: sols en escrits), oït per Casac. i JCor. Gentilici: *kəldəríns*, oït a Castellar del Vallès.

DOC. ANT. In *Vallense, in locum Kaldense* a. 944 (*Cart. St. Cugat* i, 23); in *comitatu Barch.*, in *locum Callense, in terminio de rio Memone* [?] a. 957 (*Cart. St. Cugat* i, 73); *Ville Calidarum de monte boyno* a. 1074 (CCandi, *Miscel.* ii, 484); *Sta. Marie de Calidis* a. 1215 (*BABL* i, 242); *Caldes de Montboy* a. 1276 (Soldevila, *Pere el Gran* iii, 476).

ETIM. Del llatí CALIDAS 'aigües calentes' (cf. *DECAT* ii, 420b48-421b37). Les fonts d'aigües termals són la característica comuna de tots els NLL *Caldes* que acabem de tractar. J. F. C.

V. articles especials sobre *Estrac*, *Malavella*, *Boí* i ³⁰ *Montbui*.

¹ Sobre la història de la vila: J. Salarich y Verdguer, *Apuntes para la Historia de Caldas de Estrach (vulgo) Caldetes*. Barcelona, 1882. — ² Sobre la història de Caldes de Boí: F. Roca, *Historia del Santuario y Balneario de Caldes de Boí*. Seu d'Urgell, 1913. M. Gourdon, *Les Montagnes de Caldes de Boí*. Tolosa del Llenguadoc, 1877. — ³ Sobre la toponímia i l'antroponímia de Caldes de Montbui: E. Moreu-Rey, *Rodalia de Caldes de Montbui. Reportori històric de noms de lloc i de noms de persona*. Treball ric i important.

CALDO, Canal del ~

L'últim afluent per la dreta de la Ribera de Sant Nicolau, a la Vall de Boí (xiii, 178).

ETIM. Els informants de JCor. de la Vall de Boí li digueren que l'aigua del canal era poc fresca i no gaire bona. Aquesta dada fa pensar en un ètimon CANALIS o RIVULUS CALIDUS (amb metaplasme *Canal Caldo* > Canal del Caldo (cf. *TopVBoí* i, 6). J. F. C.

CALDUC, CASALDUC

1) *Calduc* (*Calduch*), cognom recollit a Castelló de la Plana per JCor. *AlcM* el documenta en quinze poblacions majoritàriament valencianes.

2) *Molí de Casalduch*, a. 1608 en el terme de Castelló de la Plana (Traver, *Ants. Cast. Plana*, 107-8).

3) *Rajolar* [d']en *Casalduch*, a Castelló de la Plana (Traver, 486).

4) *Casalduch*, NP de Pena-roja (Matarranya), any 1486 (*BHGBAr* iii, 453).

5) *Calduc* [*Caldú*], cognom de Pena-roja (Matarranya) cap a 1790 (*BHGBAr* iii, 453).

PARÒNIMS. 6) *Molí de Calduf* o *Molí de Dalt*, al Real de Gandia. Dels tres molins antics que hi havia vora el Serpis, el de més aigües amunt era el Molí de Calduf, que ja es documenta en el segle xvii.¹

7) *Be(s)alduch*, cognom de Sant Mateu del Maestrat. Pronunciat *besaldúk* (xxviii, 125).²

¹⁵ ETIM. Tant *Calduc*(h) com les formes emparentades *Calduf* i *Casalduch* tenen aire de ser antigues, i no es veu cap etimologia clara ni des de la perspectiva del català ni del mossàrab. La direcció de l'àrab —atès que *Calduc* és específicament valencià— sembla, doncs, la més versemblant. En Coromines suggereix que potser vagi existir una forma com *qadúh o *qaddúh* amb un sentit com 'gerro' o 'escudella'. De fet, trobem documentat *qadah* «urceus» (*RMa*) «jarro de vino, jarro cualquiera» i 'orinal' («ginete de Salamanca») (*PAlc*, 286.11).

Pensem que un sentit així és ben aplicable al cacau o càcol del molí (com el del 2 i 6). Sobre aquesta base, no es pot pas descartar alguna influència d'etim. popular (*caldera*, *calderó*, *Calders*) que contribuiria a explicar *Calduc*, *Calduf* i *Casalduch*. J. F. C. [Com que també hi ha l'intensiu o nom d'ofici *qaddáh* «jarro» (*PAlc*, 280.11) id. i «briquet» (Belot) i *qādús* «entonnioir de moulin», «godet de noria», que ha donat el nostre *caduf* en aquest sentit, una solució més completa és suposar que es confonguessin aquests dos parònims (amb *qadd-* de l'un i *-uf*, *-uk* < *-úh* de l'altre), donant *Calduc/-dud* amb diferenciació de *-d-* ajudada per la contaminació de *casal* i de *calderó*.]

¹ IGC escriu erròniament «Molino del Cal Duch» 3º 29 × 38º 56, 0k6 aigües amunt del poble. Aquesta grafia ha de ser el resultat d'un malentès del cartògraf (o de la seva font) amb el Molí de Baix, que segons l'informant de JCor. del Real de Gandia, figura en documents antics anomenat «Molí del Duc». Però la forma *Calduf* deu ser real. [I en tot això no hi pot haver més que una etim. pop. o semiculta. Notem que *Cal* o *Casa 'l Duc* és inconcebible com determinatiu —d'un molí, un rajolar o tot altre lloc menor, i socialment ridícul suposar que es parlés d'un Duc amb l'expressió casolana i plebea i recent *cal* (< *casa del ~*, si bé així ho interpretà l'etim. pop., però no hi hagué duc més que prop del (6), no de cap dels altres cinc. J. C.] — ² Potser seria *Bassa del duc* (ocell)?

CALELLA

Antiga vila, avui la més gran i populosa del Maresme de Llevant. Aprofitem l'ocasió per denunciar